Дәріс 6

Таным және шығармашылық

Дәріс мақсаты

Таным құрылымын, ғылыми таным мен шығармашылықты және оны дамыту жолдарын қарастыру

Дәріс жоспары

1. Таным ұғымы және оның құрылымы
2. Ғылыми танымның ерекшеліктері
3. Шығармашылық ұғымы және шығармашылық қабілетті дамыту жолдары

Таным ұғымы және құрылымы

Субъект — танушы адам, зерттеуші

→

Объект — таным бағытталған шынайылық

Сезімдік таным

- **Түйсік** — заттың жеке қасиеті
- **Қабылдау** — тұтас бейне
- **Елестету** — бейненің қайта жаңғыруы

Рационалдық таным

- **Ұғым** — жалпы, маңызды белгілер
- **Пікір** — нысан туралы ой
- **Ой қорытындысы** — жаңа пікір шығару

Ғылыми таным

Шынайылықты жүйелі, дәлелді және объективті зерттеу; білімнің басты белгісі — дәлелділік пен тексерілу мүмкіндігі

бақылау **эксперимент** **салыстыру** **талдау** **синтез** **индукция** **дедукция** **модельдеу**

Гипотеза

Құбылысты түсіндіруге арналған ғылыми болжам

→

Дәлелдеу

Тәжірибе мен зерттеу арқылы тексеру

→

Теория, заң

Ғылыми білімнің құрамына енеді

Шығармашылық ұғымы

Жаңа, бірегей, қоғамдық немесе жеке маңызы бар нәтиже жасауға бағытталған іс-әрекет

1. **Мәселені анықтау**
2. **Ақпарат жинау**
3. **Идея іздеу**
4. **Жаңа идея пайда болуы**
5. **Тексеру және жетілдіру**

Қиял

Өмірде тікелей кездеспейтін бейнелер мен мүмкін жағдайларды елестету

Интуиция

Шешімге логикалық талдаудың барлық кезеңінен өтпей-ақ келу қабілеті

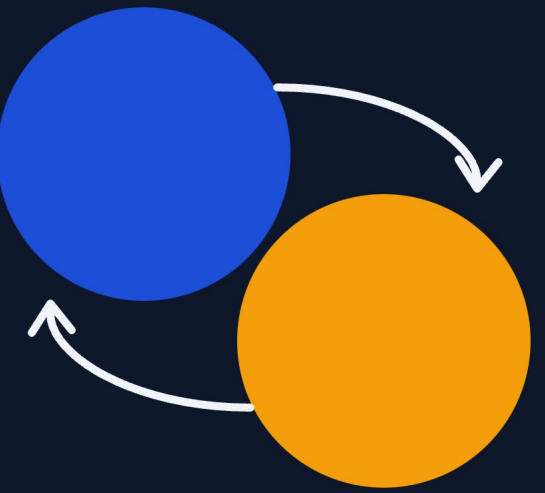
Шығармашылық қабілетті дамыту жолдары

1. Көп оқу, әртүрлі ақпарат көздерімен жұмыс істеу
2. Сұрақ қоя білу: «Неліктен?», «Қалай?», «Егер басқаша болса?»
3. Тәжірибе жасау, қателіктен қорықпау
4. Пәнаралық байланыстарды пайдалану
5. Өз ойын еркін жеткізу, пікір алуандығын қабылдау

Қабілет туа біткен қасиет емес: ол жаттығу мен тәжірибе арқылы дамиды

Қорытынды

- Таным арқылы дүние заңдылықтарын түсінеміз, шығармашылық арқылы жаңа құндылық пен идея жасаймыз
- Дайын білімді меңгеру жеткіліксіз: талдау, жаңа мәселені анықтау, стандартты емес шешім қажет
- Таным мен шығармашылық — қоғам прогресінің шарты

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Летопись тюркской цивилизации. Том 2. Тюркский мир в XIII–XVII вв. Ұжымдық ғылыми монография. Барнаул: Алтай университетінің баспасы, 2025.
2. Ғабитов Т.Х. Қазақ философиясының тарихы: оқу құралы. Алматы, 2022.
3. Хасанов М., Петрова В., Джамбаева Б. Философия. Алматы, 2014.
4. Ғабитов Т.Х. Қазақтану: тарих философиясы. Алматы, 2022. 314 бет.
5. Бегалинова К.К., Альжанова У.К. Философия. I, II том. Алматы, 2010.
6. Аташ Б.М. Философия. Алматы, 2014.
7. Ғабитов Т.Х. Философия. Алматы, 2022.
8. Грядовой Д.И. Философия. Москва, 2012.
1. Лавриненко В.Н. Философия: учебник для вузов. Москва, 2012.
2. Иманқұл Н. Философия әлемінде: болмысы мен тарихы. Алматы, 2006.
3. Нысанбаев Ә., Әбжанов Т. Қысқаша философия тарихы. Алматы, 2009.
4. Алтай Ж., Қасабек А. Философия тарихы. Алматы, 2008.
5. Дүниежүзілік философияның онтологиясы. 12 томның 10-томы. 2009.
6. Алексеев П.А., Панин А.В. Философия: учебник для вузов. Москва, 2006.
7. Әл-Фараби. Шығармаларының 10 томдық жинағы. Алматы, 2005–2008.
8. Мырзалы С. Философия. Алматы, 2008.